

KGAOLO YA 11**DITIRELO TŠA TŠHIRELETŠO****Metheotaolo**

198. Metheo ye e latelago e laola tšhireletšo ya setšhaba ya Repabliki:
- Tšhireletšo ya setšhaba e swanetše go bontšha maikemišetšo a MaAfrika Borwa, bjalo ka batho ka sebele le bjalo ka setšhaba, go phela bjalo ka batho bao ba lekanago, ba go phela ka khutšo le kagišo, ba go phela ka ntle le letšhogo le tlhalelelo le go tsoma bophelo bjo bokaone.
  - Maikemišetšo a go phela ka khutšo le kagišo a thibela moagi yo mongwe le yo mongwe wa Afrika Borwa go kgatha tema dithulanong tša marumo, ka nageng ya rena goba ditšhabatšhabeng, ka ntle le ge seo se dumeletšwe ke Molaotheo goba molao wa naga.
  - Tšhireletšo ya setšhaba e swanetše go dirwa go latelwa molao; go akaretšwa le molao wa boditšhabatšhaba.
  - Tšhireletšo ya setšhaba e ka fase ga taolo ya Palamente le khuduthamaga ya setšhaba.

Tlhamo, tlhamo le maitshwaro a ditirelo tša setšhaba

199. (1) Ditirelo tša tšhireletšo tša Repabliki di bopilwe ke lesolo le tee la sešole, tirelo e tee ya sephodisa, le ditirelo dife goba dife tša bohloidi tše di hlomilwego go ya ka Molaotheo.
- Mašole a tšhireletšo ke lesolo le nnoši la bošole ka Repabliking.
  - Ka ntle le ditirelo tša tšhireletšo tšeo di hlomilwego ke Molaotheo, mekgatlo goba ditirelo tše di itlhamilego di ka hlongwa fela go ya ka molao wa naga.
  - Ditirelo tša tšhireletšo di swanetše go bopša le go laolwa go ya ka molao wa naga.
  - Ditirelo tša tšhireletšo di swanetše go phethagatša, gomme di be di rute le go gapeletša gore maloko a tšona a phethagatše go ya ka Molaotheo le molao, go akaretšwa molaosetlwaedi wa boditšhabatšhaba le dikwano tša boditšhabatšhaba tšeo di tlamago Repabliki.
  - Ga go leloko lefe goba lefe la tirelo ya tšhireletšo leo le swanetšego go obamela taelo yeo go bonalago e tloga e se molaong.

- (7) Ga go ditirelo tša tšhireletšo goba ba bangwe ba maloko a tšona, di ka, phethagatšong ya mešomo ya tšona-
- kgethollago dikgahlego tša phathi ya dipolitiki yeo e lego molaong go ya ka Molaotho; goba
  - tša tšwetšapele, ka mokgwa wa go tšea lehlakore, dikgahlego tše itšego tša phathi ya dipolitiki.
- (8) Go diragatša metheo ya ponagatšo le maikarabelo, dikomiti tša palamente tša diphathintši, go hlokomela ditirelo tša tšhireletšo ka tšela yeo e beilwego ke molao wa naga goba melawana le ditaelo tša Palamente.

Tšhireletšo

Mašole a tšhireletšo

200. (1) Mašole a tšhireletšo a swanetše go bopša le go laolwa bjalo ka sešole seo se itshwewego gabotse.
- (2) Maikemišetšomagolo a mašole a tšhireletšo ke go phemela le go šireletša Repabliki, seriti sa mellwane ya yona le batho ba yona go ya ka Molaotho le metheo ya molao wa boditšhabatšhaba yeo e laolago tšhomišo ya madira.

Maikarabelo a Sepolitiki

201. (1) Leloko la Kabinete le swanetše go rwala maikarabelo a mašole a tšhireletšo.
- (2) Ke Mopresidente fela, bjalo ka hlogo ya khuduthamaga ya setšhaba yoo a ka dumelelago go šomišwa ga mašole a tšhireletšo-
- ka tšhomišano le tirelo ya maphodisa;
  - tšhireletšong ya Repabliki; goba
  - phethagatšong ya boitlamo bja boditšhabatšhaba.
- (3) Ge mašole a tšhireletšo a šomišetšwa lebaka le lengwe le le lengwe le lego karolwaneng ya (2), Mopresidente o swanetše go tšebiša Palamente ka bonako le gona botlalo ka ga-
- mabaka a go šomišwa ga mašole a tšhireletšo;
  - lefelo lefe goba lefe moo mašole a šomišwago gona;
  - palo ya batho bao ba amegago; le
  - nako yeo go emetšwego gore a tlo šomišwa ka yona.

- (4) Ge Palamente e sa dule mo matšatšing a šupago morago ga go šomišwa ga mašole bjalo ka ge go ukangwe karolwaneng ya (2), Mopresidente o swanetše go tšweletša tshedimošo ye e nyakegago go ya ka karolwana ya (3) go komiti ya maleba ye e hlokometšego taba ye.

Taolo ya Mašole a Tšhireletšo

202. (1) Mopresidente, bjalo ka hlogo ya khuduthamaga ya setšhaba ke Molaodimogolo wa mašole a tšhireletšo, gomme o swanetše go kgetha Molaodi wa Sešole wa mašole a tšhireletšo.
- (2) Taolo ya mašole a tšhireletšo e swanetše go phethagatšwa go ya ka ditaelo tša leloko la kabinete le le rwelego maikarabelo a tšhireletšo ka tlase ga bolaodi bja Mopresidente.

Maemo a tšhireletšo ya setšhaba

203. (1) Mopresidente, bjalo ka hlogo ya khuduthamaga ya setšhaba a ka goeletša seemo sa tšhireletšo ya setšhaba, gomme o swanetše go tsebiša Palamente ka bonako le gona ka botlalo ka ga-
- (a) mabaka a kgoeletšo yeo;
  - (b) lefelo lefe goba lefe moo mašole a šomišwago gona; le
  - (c) palo ya batho bao ba amegago.
- (2) Ge Palamente e sa dule nakong yeo maemo a tšhireletšo a goeletšwago, Mopresidente o swanetše go biletša Palamente tulong ye e sego ya mehleng mo matšatšing a a šupago morago ga kgoeletšo.
- (3) Kgoeletšo ya seemo sa tšhireletšo ya setšhaba e a fela ntle le ge go amogetšwe ke Palamente mo matšatšing a šupago morago ga kgoeletšo.

Bongwaledi bja tšhireletšo ya baagi

204. Bongwaledi bja tšhireletšo ya baagi bo swanetše go hlomiwa go ya ka molao wa naga go šoma ka fase ga taolo ya leloko la Kabinete le le rwelego maikarabelo a tšhireletšo.

Maphodisa

Tirelo ya Maphodisa

205. (1) Tirelo ya Setšhaba ya maphodisa e swanetše go hlangwa gore e šome mo makaleng a setšhaba, profense, le moo go lebanego, lekaleng la tikologo la mmušo.
- (2) Molao wa naga o swanetše go beakanya maatla le mediro ya tirelo ya maphodisa gomme o kgontšhe tirelo ya maphodisa go phethagatša maikarabelo a yona ka bokgoni, go lebeleletšwe kudu dinyakwa tša diprofense.
- (3) Maikemišetšo a tirelo ya maphodisa ke go thibela, go lwantšha le go nyakišiša bosenyi, go lota kagišo ya setšhaba, go šireletša le go boloka baagi ba Repabliki le dithoto tša bona le go thekga le go phethagatša molao.

Maikarabelo a sepolitiki

206. (1) Leloko la Kabinete le swanetše go rwala maikarabelo a bophodisa gomme le swanetše go rulaganya molaotshepetšo wa setšhaba wa bophodisa morago ga go rerišana le mebušo ya diprofense go mme le hlokometše dikgahlego le dinyakwa tša diprofense ka ge go laolwa ke khuduthamaga ya profense.
- (2) Molaotshepetšo wa setšhaba wa bophodisa o ka fa peakanyetšo ya melaotshepetšo ya go fapana mabapi le diprofense tša go fapana morago ga go ela hloko dinyakwa tša bophodisa le ditlapele tša diprofense tše.
- (3) Profense ye nngwe le ye nngwe e na le tokelo ya-
- go hlapetša maitshwara a maphodisa;
  - go hlokomela go šoma gabotse le phethagatšo ya bona ka bokgoni, go akaretšwa go amogela dipego tša tirelo ya maphodisa;
  - go tšwetšapele moya wo mobotse gare ga maphodisa le setšhaba;
  - go sekaseka go šoma gabotse ga go ba pepeneneng ga tšhapetšo ya maphodisa;
  - go boledišana le leloko la Kabinete leo le rwelego maikarabelo a tša sephodisa mabapi le bosenyi le sephodisa profenseng.
- (4) Khuduthamaga ya profense e na le maikarabelo a mešomo ya bophodisa-
- ye e e filwego ke kgaolo ye;
  - ye e e filwego go ya ka molao wa naga; le
  - ye e e abetšwego ka go molaotshepetšo wa setšhaba wa bophodisa.

- (5) Gore e tle e kgone go phethagatša mešomo ye e beilwego ka go karolwana ya (3), profense-
  - (a) e ka nyakišiša, goba ya hloma khomišene ya dinyakišišo mabapi le dingongorego dife goba dife tša go šitwa ga maphodisa goba tlhokego ya kgokagano gare ga maphodisa le setšhaba sefe goba sefe ; gomme
  - (b) e swanetše go dira ditigelo go setho sa Kabinete se amanego le bophodisa.
- (6) Ge e amogela ngongorego ye e tšwago go khuduthamaga ya profense, mokgatlo wo o ikemego ka noši wa dingongorego tša maphodisa, o swanetše go nyakišiša bosenyi bjoo bo ukangwago goba molato woo o obilwego ke leloko la tirelo ya maphodisa ka profenseng.
- (7) Molao wa naga o swanetše go beakanyetša tlhako ya go hloma, maatla, mešomo le taolo ya ditirelo tša maphodisa tša bommasepala.
- (8) Komiti ye e hlamilwego ke leloko la Kabinete le maloko a Khuduthamaga tše di nago le maikarabelo a maphodisa e swanetše go thewa go kgonthišiša tlemagano ye e nepagetšego ya tirelo ya maphodisa le tlemagano ye e nepagetšego ka gare ga makala a mmušo.
- (9) Lekgotlapeamelao la profense le ka nyaka gore komišenare wa profense go tšwelela pele ga yona goba ye nngwe le ye nngwe ya dikomiti tša yona go fetola dipotšišo.

Taolo ya Tirelo ya Maphodisa

207. (1) Mopresidente bjalo ka hlogo ya khuduthamaga ya setšhaba o swanetše go bea monna goba mosadi bjalo ka Komišenare ya Setšhaba wa tirelo ya maphodisa, go laola le go sepediša tirelo ya maphodisa.
- (2) Komišenare ya Setšhaba o swanetše go laola le go sepediša tirelo ya maphodisa go ya ka morero wa setšhaba wa bophodisa le ditaelo tša leloko la Kabinete le le rwelego boikarabelo bja bophodisa.
- (3) Komišenare ya Setšhaba, ka tirišano le khuduthamaga ya profense, o swanetše go kgetha mosadi goba monna go ba Komišenare ya profense yeo, efela ge Komišenare ya Setšhaba le khuduthamaga ya profense di palelwa ke go kwana ga go thwalwa ga Komišenare, leloko la Kabinete leo le rwelego maikarabelo a bophodisa le swanetše go ba motseta gareng ga bao ba amegago.
- (4) Dikomišenare tša diprofense di na le maikarabelo a maphodisa diprofenseng tša tšona-

- (a) bjalo ka ge go beilwe molaong wa naga; le
  - (b) ka maatla a Komišenare ya Setšhaba, go laola le go sepediša tirelo ya maphodisa go ya ka karolwana ya (2).
- (5) Komišenare wa profense o swanetše go bega go lekgotlapeamelao la profense ngwaga ka ngwaga mabapi le bophodisa ka profenseng, gomme o swanetše go romela khopi ya pego go Komišenare ya Setšhaba.
- (6) Ge Komišenare ya profense e se sa tshepša ke khuduthamaga ya profense, khuduthamaga yeo e ka hloma ditshepedišo tša maleba tša go mo tloša goba go mo šutiša, goba go tšea magato a kgalemo, kgahlanong le Komišenare yeo, go ya ka molao wa naga.

Bongwaledi bja maphodisa a baagi

208. Bongwaledi bja maphodisa a baagi bo swanetše go hlomiwa go ya ka molao wa naga go šoma ka fase ga taolo ya leloko la Kabinete le le rwelego maikarabelo bja bophodisa.

Bohlodi

Tihomo le taolo ya ditirelo tša bohlodi

209. (1) Tirelo efe goba efe ya bohlodi, ka ntle le karolo ya bohlodi ya madira a tšhireletšo goba tirelo ya maphodisa, e ka hlongwa fela ke Mopresidente bjalo ka hlogo ya khuduthamaga ya setšhaba, le gona fela go ya ka molao wa naga.
- (2) Mopresidente bjalo ka hlogo ya khuduthamaga ya setšhaba o swanetše go be a mosadi goba monna bjalo ka hlogo ya tirelo ya bohlodi yeo e hlomilwego go ya ka karolwana ya (1), ebile o swanetše go rwala maikarabelo a sepolitiki taolong le tšhupetšong ya ditirelo tše, goba go kgopela leloko la Kabinete go rwala maikarabelo ao.

Maatla, mešomo le tlhokomelo

210. Molao wa naga o swanetše go beakanya le go laola maatla le mešomo ya ditirelo tša botseka, go akaretšwa karolo ya mašole a tšhireletšo goba tirelo ya maphodisa, gomme o fe tumelelo ya-

- (a) go kgokaganya ditirelo ka moka tša bohlopi; le
- (b) tlhokomelo ya baagi mabapi le ditirelo ka mohlalobi yo a beilwego ke Mopresidente, bjalo ka hlogo ya khuduthamaga ya setšhaba, gomme a amogetšwe ke sephetho se se tšerwego ke Seboka sa Maloko a Palamente ka bouto ya bonyane ye e thekgwago ke peditharong ya maloko a yona.